KONU KANUNLAR GELİŞİYOR

ORTA ÇAĞ'DA DÜNYA KANUNLAR GELİŞİYOR

Devlet ve toplum hayatının düzenli bir şekilde ilerlemesi, uygulamaya konulacak hukuk sistemi ile gerçekleşebilir. Bu hukuk sistemlerinde; kanunnameler, aile ve iş akitleri, ceza infaz yöntemleri toplum düzeninin sağlanmasına önemli katkı sağlamıştır. Kimi toplumlar bu kuralları yazılı hâle getirmiştir. Kurallara uyulmadığı takdirde karışıklıklar ve ayaklanmalar olacak böylelikle ülkede düzen bozulacaktır. Büyük savaşlarla büyük göçlerle sosyal yapılarının farklılaşmasıyla gelişmişlik düzeylerinin ilerlemesiyle insanoğlu tarih boyunca hukuk kurallarını da geliştirmiştir. Böylece evrensel hukuk ilkeleri doğmuş fakat bu kanunlar tüm toplumlar tarafından aynı şekilde uygulanmamıştır.

Roma İmparatorluğu'ndaki hukuk kuralları da benzer şekilde gelişmiştir. Roma şehrinin kuruluş tarihi olarak kabul edilen MÖ 753 yılından Doğu Roma İmparatoru Justinianus'un (Jüstinyanus) 565 yılında ölümüne kadar geçen sürede Roma ve egemenliği altındaki ülkelerde uygulanmış olan hukuka **Roma Hukuku** denir. Roma Hukuku, bugünkü Avrupa ülkelerinde uygulanan hukuk sisteminin temelini oluşturur. Bu hukuk sisteminin ilk basamağı 12 Levha Kanunlarıdır.

Patricilerin uygulamalarına karşı çıkan plepllerin ayaklanmaları ile bu kanunlar gündeme gelmiştir. Bu ayaklanmaları bastırmak amacıyla kanunlar ıslah edilerek ilk defa yazılı hâle getirilmiştir. Bu kanunlarla Roma halkının görev ve sorumlulukları, halk arasındaki ilişkiler gibi pek çok konuya açıklık getirilmiştir.

Roma Hukuku Uygulamaları: Ceza hukuku uygulamalarında 'kısas'a başvuruluyordu. 12 Levha Kanunları ile borçlularla alakalı daha insani uygulamalar getirildi. Borçluya zaman verilmeye başlandı. Borçlu hapse girdi ise altmış günden fazla içeride tutulmuyordu. Avukatlar savunma öncesi yemin ederdi. Bir kimse herhangi bir kimseye zarar verirse ya da ondan bir şey çalarsa zarar gören kişi zararının karşılanmasını isteyebilirdi. Bu zarar karşısındaki talep özel hukuka aitti ve hukuk mahkemelerinde karara bağlanırdı. Mahkemeye başvurma hakkı zarar görene, uğradığı zararın karşılanması talebinden başka bir şey temin etmezdi. Zarara karşılık belirlenen tazminat para ile ödenirdi. Zarar görene tazminat ödendikten sonra onun ayrıca bir ceza talep etme hakkı yoktu. Bu hak devlete aitti.

Justinianus Kanunları: 527-565 yılları arasında Doğu Roma İmparatoru olan Justinianus, On İki Levha Kanunları başta olmak üzere Roma kanunlarını toplayarak çağın ve toplumun ihtiyaçlarına uygun bir şekilde yeniden düzenlemiştir. Justinianus Kanunları madde madde yazılmamış, belli olaylar için verilmiş somut örneklerle kanun maddeleri anlatılmıştır. Bu kanunlarla hukuk kurallarında ilk defa kamu ve özel hukuk ayrımı yapılmıştır. Özellikle aile, kişi ve miras hukuku konularındaki düzenlemeler, günümüz medeni hukukunun temelini teşkil etmektedir. Justinianus'un hazırladığı kanunlarda toplumun en küçük birimi olan aile kurumu ve evlilik konusu dinî bir temele oturtulmuştur. Justinianus Kanunları'nda suç ve ceza sisteminde suçluyu arındırma, iyileştirme ve caydırma amacı vardır. Bu kanunlarda hapis cezası uygulaması yoktur ve bunun yerine suçluların manastırlara kapatılması tedbirine başvurulmuştur.

Justinianus Kanunları'nda ceza hukukuna dair örnekler: Bir kimse diğerinin bedenine zarar verirse veya bir şey çalarsa zarar gören şahıs, zararın telafi edilmesini isteyebilir ve bu tazminat para ile ödenirdi. Örneğin el veya sopa ile kemik kırılmışsa ve zarar gören kişi hür ise 300, köle ise 150 Roma parası ödenir. Suçtan zarar gören kişinin tazminat dışında, işlenen suça karşılık ceza istemeye hakkı yoktur. Cezayı talep etme hakkı devletindir. Başkalarının sağlığını ve hayatını kötü etkileyecek sihir ve büyü, başkasına ait ürünün kötü olması için edilen dualar ölümle cezalandırılır.

Cengiz Han Yasası

Moğol İmparatorluğu'nun hukuk ve askerlik işlerini düzenleyen kanunlara "Cengiz Han Yasası" veya "Büyük Yasa" denilmiştir. Ama bu yasanın tamamı Cengiz Han tarafından oluşturulmuş değildir.

Cengiz Han Yasası, nesilden nesile aktarılan Türk ve Moğol törelerinin yazılı hâle getirilerek düzenlenmiş şeklidir. Cengiz Han, kağan seçildiği 1206 yılı kurultayında bu kurallara bazı ilaveler yapmış ve bunları resmen yürürlüğe koymuştur. Otuz üç defter hâlinde düzenlendiği varsayılan bu yasalar, İslamiyet'i kabul eden Moğol hanedanları tarafından da uygulanmıştır.

Cengiz Yasası'nda aile hukukuna ve ceza hukukuna dair örnek maddeler

Kasten yalan söyleyen, sihirbazlıkla uğraşan, casusluk yapan, kavga etmekte olan iki şahıs arasına girerek onlardan birine yardım edenlerin cezası ölümdür. Yemek yemekte olan adamların yanından geçen adam; derhal attan inmeli, yemek yiyenlerin müsaadesini almaksızın yemeğe oturmalı, yemek yiyenler de buna mâni olmamalıdır. Vazifesini ihmal eden askere, sürgün, av esnasında avı kaçıran avcıya, dayak ya da ölüm cezası verilir. Ölüm cezasına çarptırılan kişi diyet vererek ölüm cezasından kurtulabilir.

SORULAR

1.) "Cengiz Han Yasası" nesilden nesile aktarılan Türk ve Moğol törelerinin yazılı hâle getirilerek düzenlenmiş şeklidir. Bu yasalar İslamiyeti kabul eden Moğol hanedanları tarafından da uygulanmıştır.

Buna göre;

I. Yasaların oluşturulmasında farklı kültürlerden etkilenildiği,

II. Cengiz Han'dan önce yasaların sözlü olduğu,

III. Yasaların Cengiz Han tarafından oluşturulduğu

ifadelerinden hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II
C) I ve II D) II ve III
E) I, II ve III

Cevap: C

2.) Patrici-Plep arasındaki sınıf mücadelesi sonucu hazırlanan ve Avrupa hukukunun temelini oluşturan Roma hukuk kurallarına verilen isim, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Solon Kanunu
B) Psistaros Kanunu
C) Hammurabi Kanunları
D) On iki Levha Kanunları
E) Dragon Kanunu

Cevap: D

3.) Justinanus Kanunlarına göre;

- Kişiler evli olduklarını önceden yapılmış bir sözleşmeyle ya da din görevlisi ve tanıklar huzurunda evlenme iradelerini beyan ederek ispat eder.
- Bir kimse diğerinin bedenine zarar verirse veya bir şey çalarsa zarar gören şahıs, zararın telafi edilmesini isteyebilir ve bu tazminat para ile ödenir. Örneğin el veya sopa ile kemik kırılmışsa ve zarar veren kişi hür ise 300, köle ise 150 Roma parası ödenir.

Justinanus Kanunları ile ilgili;

I. Evlilik dinî bir geleneğe dayandırılmıştır.
II. Hapis cezası uygulaması görülmüştür.
III. Somut örneklerle kanun maddeleri anlatılmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II
C) I ve III D) II ve III
E) I, II ve III

Cevap: C